

מהתיקון הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

יום כ"א אב, יומא דהילולא של כ"ק מרן הרה"ק רבי אהרן קדוש ה' מבעלזא ז"ע ועכ"י

מרן הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא ז"ע ראה פעם את הרה"ק רבי אהרן מבעלזא כשהיה אברך. נענה הרה"ק משינאווא ואמר: "פון דעם יונגערמאן האט דער יצר הרע אינגאנצען פארגעסן" [-מאברך זה שכח היצר הרע לגמרי]... לימים אמר על כך מרן הרבי רבי יעקב יוסף מסקווירא זצוק"ל: "דער יצר הרע פארגעסט נישט פון קיינעם, דער יונגערמאן האט עם געמאכט פארגעסן!" [-היצר הרע אינו שוכח מאף אחד, האברך השכיח אותו מעצמו]...

הגאון הצדיק רבי וועלוועל צ'צ'יק שאל פעם את מרן הבריסקער רב זצוק"ל אודות הרבי מבעלזא: "איך יתכן שילוד אשה חי ללא אכילה ושתייה וללא שינה?". ענה לו הרב מברייסק: "דעם בעלזער רב קורמטע מען פון הימל" [-את הרבי מבעלזא מאכילים משמים]...

כידוע התגלגלו אצל הרבי הקדוש מבעלזא סיפורי מופת רבים מספור, ורבים האנשים שזכו אצלו לישועות מפליאות. עיניו הקדושות חזו למרחוק ללא הגבלת זמן ומקום, והוראותיו שלפעמים היו נראים שאינם שייכים למציאות היוו הוראות חיים לשומעיהם.

נספר כאן סיפור אחד מני רבים, סיפור הבא ללמד על הכלל כולו. הסיפור נלקח מתוך הספר 'עובדות וסיפורים' (להרב הגאון ר' יצחק אליעזר יאקאב שליט"א): במוצאי שבת אחרי הבדלה היו החסידים נכנסים אל הקודש פנימה ועוברים אצל הרבי לברכת "א גוטע וואך", ובהזדמנות זו היו מזכירים כל אחד את המעיק על לבו. זה מזכיר חולה הזקוק לרפואה שלמה, זה מזכיר מישוה שממתין כבר שנים לזרע של קיימא, אחד מבקש ברכה להצלחה בעסק, והשני בא לשאול על שידוך שהוצע לו, וכן הלאה. פעם אחת כשהרבי שהה בירושלים, הכריז הגבאי ר' שלום פויגל אחרי הבדלה: "בפקודת הקדוש לא יוכלו להיכנס פנימה רק אלה הבאים מחוץ לעיר". כל החסידים הירושלמים התאכזבו, אך מדברי הרבי לא אזים.

היה שם בין האנשים יהודי שבא מבתי הונגריין ורצה לשאול שאלה דחופה אודות שידוך שהוצע לו. הוא כבר המתין כמה ימים ולא הצליח להכנס, והצד השני אינו מוכן לחכות יותר. הוא ניסה לבקש מר' שלום שיכניס אותו, אבל ר' שלום התעקש ואמר לו: "אתה לא נכנס בשום פנים ואופן". הסובבים ניסו לדבר על לבו של ר' שלום: "הרבי בודאי לא התכוין לזה, זה מקרה מיוחד, ואתה חייב להכניס אותו", אך ר' שלום לא זז מעמדו. מאין ברירה הלך אותו האיש הביתה, ואכן אותו שידוך התבטל.

בין האנשים שנכחו שם היה הרה"ח ר' אשר יאקאב ז"ל (החננו של הרה"צ רבי וועלוועל אייזנבאך זצ"ל), שהמתין גם כן כמה ימים להיכנס למרן הרבי זצוק"ל. ר' אשר הכיר את האיש, והרגיש בלבו כעס על ר' שלום. איזה עקשן הוא הגבאי הזה, אין לו טיפת לב, בגללו התבטל השידוך וזה אפילו לא מזיז לו... עברו כמה ימים והגיע תורו של ר' אשר להיכנס אל הקודש פנימה. בעודו מרהרר אודות התנהגותו המוזרה של הגבאי, הוא שומע לפתע את הרבי מבעלזא ממלמל לעצמו בשקט: "אז א שידוך איז נישט באשערט וואס קען איך טוהן?" [-אם שידוך לא נגזר מלמעלה מה אני יכול לעשות?]...

מי העיד על קדוש ה' מבעלזא שהיצר הרע שכח ממנו

אלקיו, ואדרבה כשיים המסכתא נכנע לבו בקרב ועשה חשבון הנפש, האם אמנם למדתי את המסכתא כראוי, האם אני באמת זוכר את כולו, ומיד שסיים המסכתא פנה והתחיל ללמוד אותה שוב מתחילתה, שמא בפעם הזאת יזכה באמת ללמוד כדבעי מתוך אהבת ה' ויראת ה', ורק אביי כשהרגיש בכך שאותו צורבא סיים מסכתא עבד הוא יומא טבא לרבנן.

הבריאות בידינו

בימים אלה בהם ישנם הרבה אנשים המרגישים כל מיני כאבים ומיחושים למיניהם, והם נמצאים בחדרה וחוששים ממצבם, נחוץ מאוד לפרסם את מה שאמרו צדיקים ז"ע, שאיך שאדם יקבל את המצב כך זה יהיה, ואם הוא יחליט שהוא בריא אז הוא אכן יהיה בריא.

וכך כתב בספר דרכי חיים ושלוש (אות רכ): "בברכת מי שברך שעושים לחולה הזהיר [כ"ק מרן הרבי ממונקאטש ז"ע] בשם אבותיו זצ"ל שלא יאמרו 'ברך וירפא את החולה פלוני בן פלוני', על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת ל"ב ע"ב) לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה ששם יחלה אומרים לו הבא זכות ותפטר, וכיון שאומרים 'החולה' הרי מקיימין ומודים שהוא בחזקת חולה, והרי צריכים להביא זכות, ומי יאמר זכיתי לבי וטהרתי וכו', רק יאמרו 'ברך וירפא את פלוני בן פלוני'".

ובהערות שם מובא שהרבי הקדוש ממונקאטש זצוק"ל היה תמיד מזהיר שלא לומר על חולה שהוא 'מסוכן' וכדומה, רק שהוא בהתחזקות בתקוה לישועה ולרפואה, שזה בעצמו הוא סיוע לחולה דלא ליתרע מזליה. והיה מספר מעשה רב שאירע לרבינו הקדוש בעל הנועם אלימלך מליז'נסק ז"ע שהיה דרכו לסגף את גופו בעיניים וגלגלי שלג וכדו'. פעם אחת בימות החורף כשהתגלגל על השלג, היה מונח מתחת לשלג קרש עם מסמרים בולטים, ומכיון שהקרש היה מכוסה עם שלג לא הבחין בו הרבי רבי אלימלך והתגלגל עליו, ומסמר חלוד נכנס בו בגופו הקדוש, ונהיה לו פצע עמוק בערפו שוות דם. כשהגיע הביתה ביקש הרבי רבי אלימלך מהרבנית שתסתכל מה יש לו שם, ואכן היא הבחינה שיש לו פצע עמוק ומסוכן שוות דם, אך מיד התחזקה והגיבה בבדיחות הדעת: "צריך לקחת קצת תבן ולסתום את החור...". בתו של הרבי רבי אלימלך אחזה בידה תמאה, וכשראתה מה שאירע לקחה מעט תמאה וסתמה את הפצע, ומיד הפסיק הדם והפצע התרפא. לאחר זמן אמר הרבי רבי אלימלך שהרבנית הצילה אותו בדבריה, כי בדרך הטבע לא הייתה לו רפואה והוא היה

הלימוד המיוחד של ראש הישיבה

לרגל סיום מסכת שבת שנלמדה ע"י רבבות עמך ישראל לומדי הדף היומי, נעתיק כאן מדבריו הנפלאים של מרן הגאון הצדיק בעל המנחת יצחק זצוק"ל, כמובא בספרו מנחת יצחק על התורה.

בסיום מסכת אנו אומרים 'כשם שעזרתי לסיים מסכת זו, כן תעזרי להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם, וללמוד וללמד' וכו'. ולכאורה קשה כיון שכבר אמרנו 'להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם', אם כן כבר דברנו על הלימוד, ולמה מזכירים שוב 'ללמוד'. אלא מכאן ראייה שיתכן שאדם יתחיל מסכתות וגם יסיים אותם ועדיין לא התחיל ללמוד, כי הלימוד שלו לא נקרא לימוד כלל, הוא לומד כל כך שטחי ואינו משקיע כלל מחשבה במה שהוא לומד, ולכן צריך לבקש באופן מיוחד שנוכח גם 'ללמוד'.

ובזה הוא מפרש שם מה שלמדנו במסכת שבת (דף ק"ח ע"ב): "ואמר אביי, תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן". ופירש רש"י: לרבנן - לתלמידים, ראש ישיבה היה". ולכאורה מה זה משנה אם אביי היה ראש ישיבה או אחד מהתלמידים. אלא היסבר הוא כי תמיד כשעושים סיום מסכת השמחה היא גדולה אבל כמובן ששמחת הסיום כשלמדו את המסכת היטב בעיון אינה דומה כלל לשמחתם של אלה שלמדו בצורה שטחית ולא השקיעו בה כלל. ומה שייך יותר בעיון מאשר ראש הישיבה עצמו, שהוא צריך להתכונן היטב לכל השאלות והקושיות שיצוצו בעת הלימוד. ולכן אומר לנו רש"י שאביי לפי שהוא היה ראש ישיבה שמחתו בסיום המסכת היתה על כך עצומה עד שהיה עושה יומא טבא לרבנן.

הצדיקים שלא נהגו לעשות סיום מסכת

כ"ק מרן הרבי בעל השפע חיים מצאנז זצוק"ל היה אומר: מעיקרי היהדות הוא שיהודי יהיה נחבא אל הכלים, שאף אחד אינו צריך לדעת עליו דבר, שבתוך תוכו הוא יהיה מלא וגדוש בתורה ובמעשים טובים ומבחוץ לא יראו עליו כלום, אבל המתנהג בדרך שקר מתנהג בדיוק ההיפך, כל דבר קטן שיש בו מיד הוא מכריז על עצמו ומפרסם בראש כל חוצות. ואני עוד זוכר את כ"ק מרן אאמ"ר ז"ע [הרה"ק מרדכינא] שהיה הוגה בתורה יומם ולילה ואף על פי כן לא ערך מעולם סיום מסכתא או סיום הש"ס, וכן היה גם בצאנז, וכן נהגו כל הצדיקים שהכרתי שלא היו עורכים כלל סעודת סיום.

ועל כן אמר אביי: "תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן", כי הצורבא עצמו לא היה עושה יומא טבא, כי הצניע עצמו עם

מיני מתיקה

הפסוק באיוב (ה, ז) אומר: "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד". בפשוטות מבינים שזוהי ברכה, שאף אם הראשית היתה מצער בכל זאת האחרית ישגה ויגדל מאד. אולם חשבתי לפרש בחמלת השם עלי ובסייעתא דשמיא, שזו לא רק ברכה, זו מציאות, הפסוק מגלה לנו בזאת שאי אפשר להגיע ל'ואחריתך ישגה מאד' בלי ה'ראשיתך מצער', זה הא בהא תליא, כי כשבן אדם עובר קושי בחיים ובורא עולם נותן לו את הדעת איך לעבור את הקושי, ובאמת לראות בו את יד השם וכמה הקושי היה לטובה, אז האדם צומח וגדל מתוך הקושי ואז הוא מגיע באמת ל'ואחריתך ישגה מאד'. וזהו עומק הכוונה בדברי חז"ל "תורה שלמדתי באף היא עמדה לי", כי דווקא מתוך הקושי, מתוך האף, משם צומח האדם ועולה מעלה מעלה.

בעזרת השם ובסייעתא דשמיא, כשהתקופה הקשה בארץ ובעולם תסתיים בקרוב, נראה כולנו כמה דברים טובים צמחו דווקא מתוך הקושי, ושנזכה כבר שיהיה לעם ישראל השקט ובטוח מתוך נחת ושמחה והרחבת הדעת, אמן.

ממש מסוכן, אך חכמתה של הרבנית "היתה להועיל בזה שלא להחריד ולא לעשות מזה עסק ואנחת צער, רק בשמחה הגידה דברים הנ"ל... ועל ידי דיבורה אז התחזק ונתרפא ורפא לו".

בספר אביר הרועים מובא שהרבי הקדוש שר התורה בעל האבני נזר מסוכטשוב צוק"ל היה אומר שחזונו הקדוש השרוף מקוצק צוק"ל לא היה צריך לברך בדרך ברכה ותפילה למי שהיה צריך ישועה, אלא כשהיה עושה בגופו תנועת ביטול כאומר 'לא נכון', תיכף ומיד נתבטלה הגזירה מאותו יהודי ובאה לו הישועה. והיה אומר עוד: "אין קאצק אז מען האט מזכיר געווען א חולה שיש בו סכנה, האט ער גיקענט זאגן בזה הלשון: פייביל [-המשמש], דו הערסט? מען זעגט אז דער איז קראנק, א איינפאל! [בקוצק כשהזכירו איזה חולה שיש בו סכנה היה הרבי יכול לומר למשמש: פייביל, אתה שומע? אומרים שזה זה חולה, איזו המצאה?!], ובה נתרפא החולה..."

יש לציין בזאת גם לדברי השפת אמת (פרשת ראה, תר"ה) שכתב גם כן כעין דברים אלה: "...והאמת, כי אין הרע יורד משמים... זהו שאמר [אנכי] נותן לפיכם [היום ברכה וקללה] כו', [ש'נותן לפיכם' משמע] שהכל ביד האדם. וביאור הענין... היא מדת השתוות, שמשבחין מאוד מדה זו, והיינו לקבל כל המאורעות בשוה [-ברווג], כי אם אין האדם משתנה [-מתפעל] בפגועו בו מדת הדין, אין לה קיום להקללה וחולפת ועוברת ממנו, אך ח"ו אם האדם מתפעל יותר מדאי, בזה נוסף קיום וחזוק להרע".

מאמר נפלא לכבוד סיום מסכת שבת

מאת רבינו מרן הגאון האדיר מגדולי מעתיקי השמועה בדורינו,

רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א ראש ישיבת הרשב"י, בעל 'שערי אורה' וחבר מועצת גדולי התורה

קדושת שבת

"ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם" (שמות לא, יד)

"כי קדש היא לכם - מגיד שהשבת מוספת קדושה לישראל" (מכילתא)

במלבי"ם כתב לבאר את דברי המכילתא וז"ל: "מפרש מה שנאמר 'כי קדש היא', שכל מקום שנזכר שיתקדשו במצוותיו, היינו שיתגברו ויתעלו על טבע הבשר והיצר, כמו 'והתקדשתם והייתם קדושים' שנאמר באיסורי מאכלות ובעריות, שהיצר מחמדתם והוא מתקדש בפרישות להתגבר על טבעו, וזה ענין הקדושה. לא כן מצות עונג השבת ומנוחה ממלאכה, שהוא דבר שהגוף חפץ ואין מתגבר על טבע גופו לעשות כנגד טבעו, ונהפוך הוא שטבע גופו חפץ במנוחה ועונג, וא"כ קדושה זו אינה באה מצדו רק מצד השבת, שהשבת בעצמה יש בה קדושה, ועל ידי שהיא שומרת את השבת שבה מעיד על חדוש העולם ושנח ביום השביעי, ושיום זה קדוש לאלקיו שבו מתנהג בדרך השגחתי נסיי למעלה מן הטבע, מזה נמשך קדושה על ישראל שיתעלו מן הטבע ויתקדשו בקדושתו, וזה שאמר שהשבת מוסיף קדושה על ישראל וכו', ועל זה אמר 'כי קדש היא', הקדושה תלויה בשבת והיא מתפשטת לכם מקדושת שבת".

בדברי המלבי"ם מתבאר ש'קדושה' היינו עקירת הרצון, וקיום רצון הבורא יתברך כנגד רצונו הפרטי של האדם הוא יסוד קדושת האדם, ועל דרך מש"כ החזון איש (קובץ אגרות, אגרת ג): "כל שבירת הרצון היא אבן אחת מאבני רצפת העזרה לבנות החיים בקודש".

ונראה דעל פי יסוד זה יש לבאר את הכתוב בפרשת משפטים (שמות כב, ב): "ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו", ופרש"י "למדך הכתוב שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה, שנאמר 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו' (שמות יא, ז), אמר הקדוש ברוך הוא תנו לו שכרו". וכבר תמהו רבים על כך, שהרי מצינו שגם הצפרדעים סייעו לישועת בני ישראל בכך שקרקרו במצרים, ומדוע לא זכו לשכר עבור כך? אך התשובה היא היסוד שאמרנו: קרקור הצפרדעים היה חלק מטבעם, ולא היה בכך משום שבירת הרצון, משא"כ הכלבים שטבעם הוא לנבוח כל אימת שהם שומעים רעש כלשהו, וכיון שנשאר דוממים בזמן יציאת בני ישראל, היתה זו הנהגה כנגד טבעם. שבירת רצון זו של הכלבים שעקרו את רצונם ולא חרצו את לשונם, היא זו שזיכתה אותם בשכר נצחי.

על פי ביאור זה יש להבין את לשון הפסוק: 'ואנשי קדש תהיו לי', והיאך היא הדרך להיות אנשי קדש? על ידי 'בשר בשדה טריפה לא תאכלו', על ידי שתשברו את רצונכם כשתתגברו על תאוות האכילה ולא תאכלו מאכלות אסורים. על זה אמרה התורה 'לכלב תשליכון אותו', כיון שהכלבים שברו את רצונם במצרים, וזהו שכרם על כך. ואלו הם דברי המלבי"ם, ששבירת הרצון מביאה לקדושה.

(נכתב ונערך ע"י מכון "שערי אורה", והיה לעיני מרן שליט"א)

מקולמוסם של הקוראים

לכבוד הרב הגאון מגדולי מגידי השיעורים בדורנו רבי אברהם ישעיהו שליט"א

בעברי בין בתרי העלון הנפלא והמתוק 'מתיקות הדף היומי', ראיתי את מכתבו הנפלא והמחכים של הגאון הרב אהרן צבי מרמורשטיין שליט"א בענין הקשר של הבן עם אביו (התפרסם במדור זה בעלון מס' 20), ורציתי להעיר על דבריו כדרכה של תורה.

א' מה שהביא מדברי הרד"ק שאדם אוהב את אמו יותר מאת אביו כי היא מכינה לו את צרכיו וכו', כן מפורש במסכת קידושין (סוף דף ל'): "תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שכן מכבד את אמו יותר מאביו מפני שמשדלתו בדברים, לפיכך הקדים הקב"ה כיבוד אב לכיבוד אם". ומובא

מאוצרות הפרשה

והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שונאיק. הרבי הקדוש רבי מאיר מפרמישלאן צוק"ל היה אומר על המשנה בברכות (דף לו ע"ב) שרבי חנינא בן דוסא היה מתפלל על החולה והיה אומר זה חי וזה מת, ולכאורה תמוה מאוד, כי בשלמא 'זה חי' הוא היה צריך לומר כדי לעודד את המשפחה שלא יתייאשו, אבל 'זה מת' בשביל היה צריך לומר זאת. אלא הכוונה היא - אמר הרבי רבי מאיר'ל - רבי חנינא בן דוסא היה רוצה להעביר את המחלה לאיזה גוי, ולכן היה אומר 'זה חי' כלומר היהודי, ו'זה מת' כלומר הגוי, וכך הוא היה מעביר את המחלות מבני ישראל. וזה גם הכוונה כאן 'והסיר ה' ממך כל חולי' וגו', ומסביר הפסוק איך יעשה הדבר, 'ונתנם בכל שונאיק', כלומר ע"י שהקב"ה יתן אותם בכל השונאים...

גם בדברי רש"י בתחילת פר' קדושים (ט, ג). ב' ובעיקר דבריו שהביא סתירה בדברי המפרשים, שמדברי רש"י (שבת ס"ו ע"ב) משמע שאדם מחבב את בנו יותר מאשר את בתו, ומדברי הרד"ק בתהלים (ל"ה ז') נראה שאדם מחבב את אמו יותר מאשר את אביו, לא הבנתי הסתירה כלל, כי האב מחבב את בנו יותר מבתו והבן מחבב יותר את אמו מאביו, ואין בזה סתירה לענ"ד.

ג' מה שהביא מדברי הילקוט ריש פר' תזריע שהבנים מתייחסים אחר האם והבנות אחר האב, לכאורה אין זה שייך להנ"ל כלל, ואין בזה ענין חביבות כלל, ודו"ק.

בכבוד רב, מרדכי פרידמן, פעיה"ק ירושלים ת"ו